

Ad Astra

Asociație a cercetătorilor români din întreaga lume
<https://ad-astra.ro> ◊ office@ad-astra.ro
Șos. Nicolae Titulescu, Nr.155, Bl.21C, Sc.C, Ap.98
S1, București ◊ CIF: 14905018 din 26/09/2002

9 martie 2023

Analiză preliminară a proiectului de lege a învățământului superior.

Cuprins

1	Introducere	3
2	Concluzii și propuneri	3
3	Principalele observații asupra proiectului de lege	3
3.1	Utilizarea contradictorie și confuză a terminologiei cercetării	3
3.2	Absența reglementării unor dimensiuni cheie ale activității instituțiilor de cercetare . .	4
3.3	Suprimarea unor drepturi fundamentale ale angajaților în cercetare	4
3.4	Legitimarea unor abateri grave de la etica cercetării	4
3.5	Legiferarea paralelă	5
3.6	Desființarea CNCS	5
3.7	Transformarea universităților în societăți comerciale	5
4	Abrevieri/referințe	5
5	Paralelismul cu alte legi	6
6	Confuzii și contradicții privitor la noțiunea de cercetare-dezvoltare	7
6.1	Noțiunea de cercetare-dezvoltare stabilită prin documentele UE/OCDE/ONU	7
6.2	Noțiunea de “cercetare-dezvoltare” în legislația românească	8
6.3	Noțiunea de “cercetare-dezvoltare” și termenii înrudiți în PLIS	8
7	Confuzii, contradicții și grave deficiențe privind etica cercetării	16
7.1	Codurile de etică a cercetării în UE	16
7.2	Codurile de etică a cercetării în România	16
7.3	Intervenția proiectului legii învățământului superior în chestiunea codurilor de etică . .	16
7.4	Confuzii derivând din normarea paralelă a sistemului de comisii de etică	18
7.5	Definiția plagiatului	19
7.6	Legitimarea unor abuzuri grave	20
7.7	Capitole lipsă din normele de etică a cercetării	21

8	Confuzii și contradicții privind regimul de muncă în cercetare	21
8.1	Personalul de cercetare/didactic/de predare	21
9	Atribuțiile autorităților de stat, împărțirea lor pe ministere, consiliile naționale	26
10	Confuzia între consorții universitare, consorții CDI și alte consorții	27
11	Fuziunea și preluarea în subordine	28
12	Funcțiile universităților	28
13	Libertatea academică	28
14	Drepturile intelectuale asupra tezei de doctorat, publicarea acesteia	29
15	Alte probleme	30
15.1	Universitățile transformate în societăți comerciale	30
15.2	Prevenirea sclerozării universităților	30
15.3	Tranziția verde	30

1 Introducere

Prezentul document a fost elaborat, discutat și adoptat prin vot de Asociația Ad Astra în intervalul de doar 10 zile cât proiectul de lege a învățământului superior a fost afișat pentru discuție publică la Ministerul Educației, cu începere din 27 februarie 2023.

Pentru aceste motive, este o analiză incompletă și insuficientă. Proiectul de lege, foarte complex, care vine în paralel cu o legislație a cercetării și mai complexă și relativ incoerentă, scrisă într-un limbaj destul de diferit de cel folosit pe plan european, necesită un studiu aprofundat și detaliat.

Analiza se referă doar la aspectele privind cercetarea științifică și dezvoltarea experimentală, deși și alte câteva observații punctuale, apărute în cursul parcurgerii proiectului de lege, au fost adăugate la sfârșit.

2 Concluzii și propuneri

Simpla amendare a proiectului de lege a învățământului superior nu poate duce la o legiferare armonioasă și coerentă cu legislația europeană privind cercetarea și inovarea. Legea învățământului superior trebuie să conțină prevederi privind cercetarea, care joacă un rol esențial în universități, în special în ce privește studiile doctorale.

Ansamblul legislației cercetării este însă incoerent și discordant cu legislația europeană, fapt pe care orice lege paralelă nu face decât să-l agraveze. Proiectul de lege pare a fi întocmit cu ignorarea legislației europene, a problemelor legislației naționale, a principiilor eticii în cercetare, a principiilor tehnicii legislative și cu alte aspecte factuale.

Singura soluție pe care o vedem este abrogarea numeroaselor legi care constituie legislația cercetării și înlocuirea acestora cu o singură legea organică a învățământului superior și a cercetării, care să normeze pentru toate organizațiile publice de cercetare, inclusiv universitățile și academiile, și pentru toate tipurile de cercetare.

Considerăm că această rescriere trebuie să plece de la regulile generale de funcționare integră a cercetării, așa cum sunt exprimate în Codul European de Conduită pentru Integritate în Cercetare, adoptat de ALLEA în 2017, asociația academiilor europene (care include și Academia Română și Academia de Științe a Moldovei).

Rescrierea trebuie precedată de stabilirea unei terminologii juridice specifice cercetării, care trebuie musai să includă terminologia definită în documentele europene de referință, cu sensurile de acolo— în primul rând terminologia din Manualul Frascati, Sistemul Conturilor Naționale, Manualul Oslo, regulamentele și tratatele europene, documentele ariei europene a cercetării. Abia apoi se poate scrie legea, folosind în mod sistematic această terminologie, fără a ‘inventă’ noi termeni și formule la fiecare paragraf de lege.

3 Principalele observații asupra proiectului de lege

Această listă are doar caracter de exemplificare și nu este exhaustivă, scurtimea duratei discuției publice nepermițând o analiză completă.

3.1 Utilizarea contradictorie și confuză a terminologiei cercetării

Termenii legați de cercetare, cum ar fi “cercetare”, “cercetare aplicativă”, “dezvoltare”, “cercetare-dezvoltare”, “cercetare științifică”, “cercetare științifică universitară”, sunt utilizați într-un mod deru-

tant, contrar utilizării în restul legislației românești și europene/OCDE. Aceste confuzii pot duce la deturnarea unei părți semnificative a bugetelor alocate pentru “cercetare fundamentală și cercetare-dezvoltare” din bugetul de stat către alte scopuri și la deformarea gravă a raportărilor statistice, precum și la descurajarea cercetătorilor. De asemenea, pot naște nesfârșite litigii și pot complica foarte mult rezolvarea acestora.

Întregul text se referă astfel la altceva atunci când pare a se referi la cercetare.

Un tratament similar este aplicat diverselor categorii de personal (didactic, de cercetare, de predare, titular, auxiliar) care este confuz și contradictoriu.

3.2 Absența reglementării unor dimensiuni cheie ale activității instituțiilor de cercetare

Capitole întregi, esențiale, din Codul de Conduită pentru Integritate în Cercetare (ALLEA) nu se regăsesc în obligațiile universităților, ca organizații de cercetare—cum nu se regăsesc, de altfel, nici în restul legislației cercetării. În primul rând, nu apar obligațiile legate de gestiunea datelor și materialelor de cercetare, care sunt definitorii pentru o organizație de cercetare. Apoi, nu apar obligațiile referitoare la colaborarea științifică, la acțiunile pozitive și preventive pentru asigurarea integrității cercetării, la principiile generale ale eticii și ale investigării suspiciunilor de abateri, identificarea abaterilor grave etc.

3.3 Suprimarea unor drepturi fundamentale ale angajaților în cercetare

Dreptul de a munci în orice profesie și dreptul de a avea oricâte contracte de muncă cu oricâți angajatori, drepturi fundamentale ale oricărui angajat, este suprimat pentru angajații ‘titulari’. De asemenea, este suprimată limitarea contractelor de muncă pe termen determinat, fiind posibilă angajarea la nesfârșit a unei persoane prin contracte pe termen determinat (prin reînnoirea acestora). Angajații “titulari” sunt declarați ca “aparținând” universității.

3.4 Legitimarea unor abateri grave de la etica cercetării

O serie de fapte grave sunt excluse din rândul abaterilor deontologice. De exemplu:

- plagiatul din surse audiovizuale sau orale este implicit permis de lege prin definiția deformată (restricționată) a plagiatului;
- abuzul de autoritate pentru a obține calitatea de autor sau coautor al publicațiilor persoanelor din subordine ori pentru a obține salarizare, remunerare sau alte beneficii materiale este declarat etic și legal dacă beneficiarul nu este persoana abuzatorului sau nu este rudă de gradul I sau II cu acesta (art. 167(3));
- categoria “abateri grave” prevăzută în legea 206/2004, și care trebuia reglementată prin această lege, nu mai este reglementată, prevederile legale aferente acestor abateri devenind inoperante;
- “abaterile de la normele de etică și deontologie privind respectarea ființei și demnității umane”, capitol care ar trebui să cuprindă toată bioetica, se referă de fapt doar la încălcarea dreptului la educație și a prestigiului profesional, altfel spus, după aceste “norme”, încălcarea drepturilor fundamentale subiecților din experimente, inclusiv a dreptului la viață, sau prejudicierea lor în orice fel, nici nu ar fi abateri etice!

- există o procedură detaliată pentru retragerea tezelor de doctorat plagiate (în sensul foarte restricționat prevăzut de lege pentru plagiat) dar nu pentru retragerea altor lucrări și nici pentru retragerea lucrărilor de orice fel, teze, dizertații, articole, cărți, brevete etc, care se bazează pe date fabricate sau falsificate sau sunt afectate de alte abateri grave, împiedicând gestiunea acestor cazuri.

3.5 Legiferarea paralelă

Contrar prevederilor legii 24/2000 privind tehnica legislativă, proiectul propune legiferarea în paralel cu diverse legi ale cercetării, uneori prin copierea și modificarea punctuală a unor segmente din aceste legi (de exemplu, art. 2 din legea 206 copiat în art. 166–167 din proiect) rezultând două norme paralele, ambele în vigoare, dar cu diverse diferențe, ceea ce creează dificultăți deosebite în aplicarea legilor.

De asemenea, se instituie organisme cu atribuții paralele, de exemplu CNATDCU și CEMU în paralel cu CNECSDTI în ce privește contestarea deciziilor comisiilor de etică, anulând practic capacitatea statului de a gestiona coerent această problemă.

Alte situații similare privesc codurile de etică și statutul personalului de cercetare.

3.6 Desființarea CNCS

Consiliul Național al Cercetării Științifice (fost CNCSIS), care există în diverse forme de cca 20 de ani și care ajunsese la o anumită funcționalitate este suprimat, fără ca atribuțiile acestuia să fie preluate de un alt organism. Astfel, Ministerul Educației, inclusiv în domeniul cercetării științifice, urmează să funcționeze fără vreun organism de avizare științifică.

3.7 Transformarea universităților în societăți comerciale

Permițând înființarea de structuri de producție și de prestări servicii în structura universităților, proiectul de lege transferă universitățile, din punctul de vedere al ajutorului de stat, din categoria “organizații de cercetare și de diseminare a cunoștințelor” în categoria “întreprinderi mari”. Se crează astfel suspiciuni și complicații deosebite privind intervenția statului pe piață.

4 Abrevieri/referințe

Pe parcursul textului vom folosi următoarele abrevieri:

PLIS Proiectul legii învățământului superior, în forma publicată de Ministerul Educației la 27 februarie 2023, documentul la care ne referim în această analiză;

MF15 Frascati Manual. Guidelines for Collecting and Reporting Data on Research and Experimental Development, OECD 2015.

SNA System of National Accounts, ONU, 2008.

MFSNA Frascati Manual and the System of National Accounts, 2017, anexa la MF15 <https://www.oecd-ilibrary.org/deliver/edb6e020-en.pdf?itemId=%2Fcontent%2Fpaper%2Fedb6e020-en&imeType=pdf>

- Codul ALLEA** codul european de conduită pentru integritate în cercetare, ediția 2017, tradus în limba română de Asociația Ad Astra (<https://ad-astra.ro/wp-content/uploads/2023/02/codetic10.pdf>);
- OG57** Ordonanță a guvernului nr. 57/2002 privind cercetarea științifică și dezvoltarea tehnologică, adoptată prin Legea 324/2003, Legea Cercetării;
- LEN** Legea 1/2011 Legea educației naționale;
- L319** Legea 319/2003 privind statutul personalului de cercetare-dezvoltare;
- L206** Legea 206/2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare;
- L8** Legea 8/1996 privind drepturile de autor și drepturile conexe;
- L9** Legea 64/1991 privind brevetele de invenție;
- L24** Legea 24/2000 privind tehnica legislativă;
- L179** Legea 179/2022 privind datele deschise și reutilizarea informațiilor din sectorul public;
- L25** Legea 25/2023 privind integrarea voluntară a organizațiilor de cercetare, dezvoltare și inovare din România în Spațiul European de Cercetare, precum și pentru modificarea Ordonanței Guvernului nr. 57/2002 privind cercetarea științifică și dezvoltarea tehnologică;
- L287** Legea 287/2004 privind consorțiile universitare;
- R695** Regulation (EU) 2021/695 of the European Parliament and of the Council of 28 April 2021 establishing Horizon Europe—the Framework Programme for Research and Innovation, laying down its rules for participation and dissemination, and repealing Regulations (EU) No 1290/2013 and (EU) No 1291/2013;
- R651** Regulament 651/2014 de declarare a anumitor categorii de ajutoare compatibile cu piața internă în aplicarea articolelor 107 și 108 din tratat
- OG29** Ordonanță de urgență Nr. 29/2022 privind stabilirea cadrului instituțional și a măsurilor necesare pentru punerea în aplicare a Regulamentului (UE) nr. 536/2014 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 aprilie 2014 privind studiile clinice intervenționale cu medicamente de uz uman și de abrogare a Directivei 2001/20/CE, precum și pentru modificarea unor acte normative în domeniul sănătății
- ICH** ICH Guideline for Good Clinical Practice. (Cod de conduită pentru cercetarea clinică medicală). <https://www.ema.europa.eu/documents/scientific-guideline/ich-guideline-good-clinical-practice.pdf>

5 Paralelismul cu alte legi

PLIS. Art. 1. ... (4) În domeniul educației și al formării profesionale prin sistemul național de învățământ, dispozițiile prezentei legi prevalează asupra oricăror prevederi din alte acte normative. În caz de conflict între acestea, se aplică dispozițiile prezentei legi.

Astfel, în domeniul cercetării, este neclar care lege se aplică.

Legea 24/2000 cuprinde normele de tehnică legislativă care trebuie respectate de toți inițiatorii de normative.

O prevedere esențială este:

L24, art. 14. Unicitatea reglementării în materie.

(1) Reglementările de același nivel și având același obiect se cuprind, de regulă, într-un singur act normativ.

(2) Un act normativ poate cuprinde reglementări și din alte materii conexe numai în măsura în care sunt indispensabile realizării scopului urmărit prin acest act.

Cel mai frapant exemplu de normare paralelă este suprapunerea prevederilor articolelor cuprinse între art. 166 și 171 (1)–(3) privind abaterile de etică universtară—care sunt în cea mai mare parte abateri de la etica cercetării—cu art. 2–4 din L206, care se referă la tot sistemul de cercetare, inclusiv la universități.

Cele mai multe paragrafe sunt luate cu copy–paste din L206, dar modificate pe ici pe colo în sensul relaxării cerințelor de etică. Detalii sunt în secțiunea 7.

Problema esențială este că aceste diferențe reprezintă contradicții între legi, astfel că pentru o aceeași faptă se poate ca una dintre legi să condamne, alta să permită, ceea ce creează deosebite probleme consiliilor de etică, nefiind posibil să se determine care lege se aplică, rezultând nenumarate contestări și confuzii.

Astfel de diferențe apar și în alte zone ale PLIS, unde sunt de mai mică întindere dar crează același gen de probleme. Astfel, PLIS normează în paralel, cel puțin, cu:

1. L319 care normează și statutul didactic și de cercetare din universități, în privința cercetării;
2. OG57 care stabilește obligații pentru toate organizațiile de cercetare, deci și pentru universități, precum și atribuții ale autorității de stat pentru cercetare-dezvoltare și definiții pentru termeni folosiți altminteri în PLIS;
3. L287 și L25 care stabilesc (defectuos) cerințe pentru două categorii de consorții, consorții universitare și consorții CDI (care pot cuprinde și universități) precum și mecanismul de evaluare și acreditare al organizațiilor de cercetare—inclusiv universități;
4. L206 în privința chestiunilor menționate mai sus, dar și în privința procedurilor disciplinare, a rolului consiliilor naționale, a terminologiei, a sistemului de coduri de etică și a altor aspecte;

6 Confuzii și contradicții privitor la noțiunea de cercetare-dezvoltare

6.1 Noțiunea de cercetare-dezvoltare stabilită prin documentele UE/OCDE/ON

Documentele de referință, la nivel UE și OECD în privința terminologiei activităților de cercetare-dezvoltare sunt MF15 și SNA. Aceste activități sunt încadrate într-o categorie numită “cercetare științifică și dezvoltare experimentală” sau, pe scurt, “cercetare-dezvoltare” în MF15 și “cercetare fundamentală și cercetare-dezvoltare” în SNA. Echivalența acestor doi termeni este stabilită și explicată prin documentul MFSNA.

Termenul de cercetare-dezvoltare, astfel definit, ale cărui limite sunt pe larg și în detaliu explicate în MF15, cuprinde două categorii de activități creatoare de cunoaștere nouă: cercetarea științifică și dezvoltarea experimentală. Cercetarea științifică este, la rândul său, împărțită în cercetare fundamentală și cercetare aplicativă.

Acești termeni sunt folosiți în scop statistic și contabil, atât la nivelul statisticilor naționale și al conturilor naționale (de exemplu, în legea bugetului) cât și, implicit, ar trebui, în întreaga legislație, în contabilitate și statistică la nivelul tuturor organizațiilor.

6.2 Noțiunea de “cercetare-dezvoltare” în legislația românească

Problema este că termenii ‘cercetare-dezvoltare’ și respectiv ‘cercetare științifică’ nu apar nicaieri în legislația cercetării cu sensul din MF15. PLIS nu face excepție, după cum nu face excepție nici LEN.

În toată legislația apare fie termenul ‘cercetare-dezvoltare’ cu alt sens, de obicei adăugând la sensul din MF15 și alte categorii de activități (permițând astfel cheltuirea de fonduri de la capitolul “cercetare fundamentală și cercetare-dezvoltare” în alte scopuri decât cele menționate în SNA și MF15), fie apar tot felul de termeni incluzând cuvântul “cercetare” sau “dezvoltare” care nu sunt definiți nicaieri și pot cuprinde orice.

Termenul de cercetare-dezvoltare, în legislația românească, mai este definit/utilizat în următoarele moduri:

1. termenul definit în art. 2 din OG57, unde pe lângă categoriile din MF15 se mai adaugă “inovarea bazată pe cercetare-dezvoltare” (deși inovarea, în sine, nu este o activitate) care în niciun caz, așa cum e specificată acolo, nu înseamnă cercetare-dezvoltare în sensul MF15;
2. termenul “cercetare științifică și dezvoltare tehnologică” care apare în toată legislația și unde prin “dezvoltare tehnologică” se înțeleg activități de proiectare care nu sunt cercetare-dezvoltare în sensul MF15, deși în unele cazuri (de exemplu, definiția organizației de cercetare din OG57, copiata cu modificări după R651) e folosit ca traducere pentru “dezvoltare experimentală”;
3. termenul “proiectare tehnologică” apare în ghidurile, metodologiile și formularele Institutului Național de Statistică ca o clasă de activități, a căror definiție formală nu am găsit-o, dar care trebuie musai incluse în raportările statistice care parte din cercetare-dezvoltare deși, cu excepția metodologiei, nu figurează în nicio statistică din Anuarul Statistic al României.

6.3 Noțiunea de “cercetare-dezvoltare” și termenii înrudiți în PLIS

Această incoerență este agravată în PLIS, unde întâlnim definiția 16:

PLIS (anexa cu definiții) 16. Cercetarea științifică universitară include cercetarea științifică propriu-zisă, creația artistică și activitățile specifice performanței sportive din instituțiile de învățământ superior.

Aici apar doi termeni noi: “cercetarea științifică universitară” și “cercetarea științifică propriu-zisă”. Este cu totul neclar dacă aceasta din urmă include și dezvoltarea experimentală, nu am găsit nicaieri în lege termenul “dezvoltare experimentală”. Ce este absolut clar este că nici “creația artistică” și nici “activitățile specifice performanței sportive” nu intră în categoria “cercetare-dezvoltare” din MF15.

În cuprinsul PLIS, am găsit termenul “cercetare științifică universitară” o singură dată (art. 110, vezi mai jos) și nu am găsit niciodată “cercetare științifică propriu-zisă”. Apar alți termeni, a căror cuprindere este neclară, astfel:

PLIS. Art. 2 (1) Misiunea învățământului superior este de a genera, transfera și certifica cunoaștere, prin: ... b) cercetare științifică, dezvoltare, inovare și transfer tehnologic, prin creație individuală și colectivă, relevante pentru progresul cunoașterii și mediul socioeconomic;

Aici apare termenul “dezvoltare”, care poate însemna orice, și “cercetare științifică”. Acesta din urmă se poate referi la cercetarea științifică din OG57 și MF15 (care *sunt* definite la fel) la “cercetarea științifică propriu-zisă” sau “cercetarea științifică universitară” care include artele și sportul. Se poate argumenta oricare dintre semnificații, dar în niciun caz nu este clar.

PLIS Art. 14 (2) k) modalitatea în care instituția de învățământ superior își îndeplinește rolul de bază din perspectiva educației peste care poate adăuga, după caz, componenta de cercetare sau cercetare avansată;

Aici apare un nou termen nedefinit nicăieri “cercetare avansată”. De asemenea, termenul “cercetare” nu are o cuprindere determinată. Termenul are atunci definiția din DEX, care include cercetarea științifică dar și o vastă categorie de alte activități (de exemplu, anchete)–dar nu și creația artistică sau performanța sportivă.

PLIS Art. 4 ... (3) Ministerul Educației, în calitate de organ de specialitate al administrației publice centrale, are următoarele atribuții principale: ...

c) monitorizează și verifică, direct sau prin organisme abilitate în acest sens, respectarea reglementărilor privind organizarea și funcționarea învățământului superior, cercetarea universitară, managementul financiar, etica universitară, asumarea răspunderii publice și asigurarea calității în învățământul superior, aplicând sancțiuni în cazul constatării unor abateri;

...

o) susține realizarea de studii și de cercetări în învățământul superior;

Aici apare “cercetarea universitară” care ar putea fi, sau nu, același lucru cu “cercetarea științifică universitară” și ar putea include, sau nu, creația artistică și performanța sportivă. Mai apar “cercetări” al căror sens este indecelabil.

PLIS Art. 12 (1) Spațiul universitar este constituit din ... alte spații dedicate proceselor de educație, formare profesională și cercetare științifică și dotările aferente, folosite de instituția de învățământ superior, indiferent de titlul juridic sub care aceasta este îndreptățită să le utilizeze.

Aici apare “cercetare științifică”, aceeași ambiguitate ca la art. 2(1).

PLIS Art. 14 (2) Carta universitară se referă, în mod obligatoriu, cel puțin la:

... f) condițiile în care se pot încheia contracte cu instituțiile publice și cu alți operatori economici, în vederea organizării unor programe de cercetare fundamentală și aplicativă sau a creșterii nivelului de calificare a specialiștilor cu studii universitare;

... h) modalitățile în care se pot construi, deține și folosi elementele aferente bazei materiale a instituției de învățământ superior, necesare educației și cercetării științifice;

... k) modalitatea în care instituția de învățământ superior își îndeplinește rolul de bază din perspectiva educației peste care poate adăuga, după caz, componenta de cercetare sau cercetare avansată;

Aceeași problemă ca mai sus privitor la “cercetare științifică”. Apar cercetările “fundamentală” și “aplicativă” care ar putea corespunde definițiilor din OG57, sau nu (vezi discuția de la doctoratele profesionale, mai jos, unde cercetarea aplicativă pare a fi clasificată în afara cercetării științifice). Apare distincția “cercetare” respectiv “cercetare avansată” care sugerează că cele două sunt categorii disjuncte—de fapt, corespund și unor categorii diferite de universități, dar aici disjuncția este extinsă și la misiuni și implicit la categoriile de activități.

PLIS Art. 18 (1) Rectorul instituției de învățământ superior are obligația să prezinte anual, cel târziu până în prima zi lucrătoare a lunii aprilie a fiecărui an, un raport privind starea instituției de învățământ superior. Raportul este dezbătut în senat și este făcut public pe site-ul instituției de învățământ superior și este transmis tuturor părților interesate. Acest raport include cel puțin:

... d) rezultatele activităților de cercetare;

... f) situația respectării eticii și deontologiei universitare și a eticii activităților de cercetare;

În Art. 18 nu se include și raportarea rezultatelor artistice și sportive, de unde s-ar putea argumenta că, aici, “cercetare” s-ar referi și la acestea (coroborând cu definiția 16). Pe de altă parte, observăm că etica și deontologia universitară este enunțată aici ca fiind *distinctă* de etica activităților de cercetare care n-ar avea ce căuta în enumerare dacă ar face parte din prima categorie. Pe de altă parte, cum vom vedea la art. 166 și 167, normele de etică “universitară” sunt în cea mai mare parte copiate din L206, unde apar ca norme de etică a cercetării științifice și “dezvoltării tehnologice”.

PLIS Art. 19

... (3) Componentele prevăzute la art. 15 alin. (1) și (2) sunt organizate de fiecare instituție de învățământ superior, astfel încât instituția să își realizeze misiunea, să asigure standardele de calitate, să gestioneze în mod eficient activitățile de învățământ, cercetare, producție sau transfer cognitiv și tehnologic și să asigure sprijinul adecvat membrilor comunității universitare, astfel încât să poată duce la îndeplinire obiectivele strategice ale instituției de învățământ superior.

Observăm că în enumerarea activităților apar “activitățile de cercetare” dar nu și cele sportive sau artistice ceea ce, la fel ca în cazul art. 18, ar putea fi un argument că aici termenul “cercetare” include și sportul și arta. *Mutatis mutandis*, se poate argumenta că orice utilizare izolată a termenului “cercetare” include și arta și sportul, pentru ca din utilizarea în art. 18 și 19 pare sustenabilă o atare interpretare prin coroborare cu definiția 16.

Astfel de enumerări se mai întâlnesc, de exemplu:

PLIS Art 27.

... (12) Programul de studii integrat se definește ca totalitatea activităților de proiectare, învățare, predare, cercetare, aplicații practice și evaluare, planificate, astfel încât să ducă la o calificare universitară certificată printr-o diplomă și printr-un supliment la diplomă. Curriculumul acestui tip de program este elaborat și organizat în comun de mai multe instituții de învățământ superior din Spațiul European al Învățământului Superior și conduce la o diplomă comună sau la diplome duble/multiple.

Aici apare “proiectarea” ca o activitate, distinctă de cea de cercetare (în contrast, cel puțin parțial, cu utilizarea impusă de Institutul Național de Statistică), dar nu apar activitățile artistice sau sportive (care se poate presupune că sunt integrate în cea de cercetare, sau nu).

În alte părți, sensul este însă diferit:

PLIS Art. 46

... (3) Finalizarea programului de pregătire bazat pe studii universitare avansate și a programului individual de cercetare științifică sau de creație artistică din cadrul ciclului de studii universitare de doctorat sunt atestate prin eliberarea unui certificat.

Aici, cercetarea științifică apare ca o categorie distinctă de creația artistică (sugerând că, pentru a păstra sensul definiției 16, e vorba de cercetare științifică “propriu-zisă”).

PLIS Art. 20 ... (4) În învățământul superior există și pot fi organizate facultăți de teologie, în conformitate cu prevederile alin. (2), și institute de cercetare teologică, în consens cu perspectivele ecumenice și irenice internaționale și în conformitate cu prevederile legale.

Aici apare o categorie distinctă, “cercetarea teologică”, nefiind clar dacă este inclusă în cercetarea științifică universitară, în cea propriu-zisă sau—nefiind vorba de artă sau sport—în afara acesteia.

PLIS Art. 57 (1) Programele de studii universitare de masterat pot fi:

... b) masterat de cercetare, orientat preponderent spre formarea competențelor de cercetare științifică.

Aici, termenul “cercetare” pare a se referi la “cercetare științifică”, în contrast cu unele interpretări de mai sus.

O încadrare surprinzătoare apare la delimitarea celor două categorii de studii doctorale:

PLIS Art. 60 ... (6) Programele de studii universitare de doctorat sunt de două tipuri:

a) doctorat științific, care are ca finalitate producerea de cunoaștere științifică originală, relevantă internațional, pe baza unor metode științifice, organizat numai la forma de învățământ cu frecvență. Doctoratul științific este o condiție pentru cariera profesională în învățământul superior și cercetare;

b) doctorat profesional, în domeniile artelor, sportului, ale științelor militare respectiv pentru învățământul universitar dual, care are ca finalitate producerea de cunoaștere originală pe baza aplicării metodei științifice, a reflecției sistematice sau a cercetării aplicative asupra unor creații artistice, asupra unor performanțe sportive de înalt nivel național și internațional sau asupra unor teme de importanță practică și care constituie o bază pentru cariera profesională în învățământul superior și în cercetare, în domeniile vizate.

Aceste încadrări ridică mai multe probleme:

1. activitățile de cercetare-dezvoltare, în sensul MF15, sunt caracteristice pentru doctoratul științific, dar nu în mod explicit, ci doar prin interpretarea faptului că acestea sunt definite în MF15 ca urmărind producerea de cunoaștere științifică originală, pe baza unor metode științifice, iar aici se vorbește despre o astfel de producere.

2. la doctoratul profesional, cercetarea aplicativă este menționată explicit, singura diferență fiind că nu produce “cunoaștere științifică originală” ci doar “cunoaștere originală”; dacă sensul sintagmei “cercetare aplicativă” este cel din MF15 și din OG57, atunci e vorba de cercetare științifică, dar, atunci, cum cercetarea *despre* creația artistică, sport sau arte militare *este* cercetare științifică conform MF15—în vreme ce creația artistică în sine, sportul sau doctrina militară nu sunt—devine neclar în ce constă diferența între cele două tipuri de doctorat, neclaritate care vine în mare măsură din sensul “cercetării aplicative” care, nefiind numită explicit “cercetare științifică aplicativă” poate foarte bine să fie interpretată ca însemnând cu totul altceva—fiind vorba de cu totul alt tip de doctorat;
3. lăsând la o parte distincția între “bază” și “condiție”, mai remarcăm că învățământul dual înseamnă (art. 89) învățământ în care activitățile de învățare, predare și evaluare sunt partajate cu agenții economici, adică se poate desfășura în orice domeniu în care există agenți economici, adică practic în orice domeniu; este neclar la ce se referă, atunci, “domeniile vizate” de la punctul (b), care pot foarte bine să fie aceleași cu cele de la punctul (a) și atunci în ce mai constă, exact, diferența față de doctoratul științific.

Problema este agravată la art. 61:

PLIS Art. 61 (1) Programul de studii universitare de doctorat se desfășoară sub coordonarea unui conducător de doctorat și cuprinde:

... b) un program individual de cercetare științifică sau de cercetare aplicativă, după caz, pentru domeniile în care se organizează doctorat profesional.

Aici, cercetarea aplicativă, aceea legată de doctoratul profesional, este explicit disjunctă de cercetarea științifică, prin “sau”. Nu este, așadar, vorba de “cercetarea științifică aplicativă”, alta decât cea fundamentală, împreună cu care formează “cercetarea științifică” din MF15 și OG57 și cum pare a fi și în art. 14(2) din PLIS (vezi mai sus), ci cu totul altceva, în afara cercetării științifice. Dacă presupunem că, în definiția 16, “cercetare științifică propriu-zisă” este aceea din MF15/OG57, atunci, cum cercetarea aplicativă nu este nici creație artistică și nici performanță sportivă (pentru ca este ‘asupra’ aceluia cf. art 60) și cum poate fi și legată de științele militare și de învățământul dual—adică de orice domeniu de fapt, înțelegem ca e o categorie în afara cercetării științifice universitare.

Se pune astfel întrebarea ce este această misterioasă “cercetare aplicativă”, definitorie pentru o clasă întreagă de doctorate, drepturi aferente și bugete, dar care nu este cercetare științifică.

PLIS Art. 71

... (4) Programele de studii postuniversitare sunt:

a) programe de studii postdoctorale de cercetare avansată;

b) ...

Art. 72

(1) Programele de studii postdoctorale de cercetare avansată:

a) sunt programe destinate persoanelor care au obținut o diplomă de doctor în științe cu cel mult 5 ani înainte de admiterea în programul postdoctoral sau care au participat și au obținut certificatul de excelență la competițiile „Marie Skłodowska Curie” organizate de Comisia Europeană, indiferent de momentul la care au dobândit titlul de doctor;

- b) asigură cadrul instituțional pentru dezvoltarea cercetărilor după finalizarea studiilor universitare de doctorat;
 - c) au o durată de minimum un an;
 - d) se pot organiza cu finanțare publică sau privată;
 - e) se desfășoară în cadrul unei școli doctorale pe baza planului de cercetare propus de cercetătorul postdoctoral și aprobat de consiliul școlii doctorale.
- (2) Programele postdoctorale pot fi organizate și în cadrul unităților de cercetare-dezvoltare.
- (3) Admiterea la programe de studii postdoctorale se face pe baza metodologiei elaborate de instituția gazdă, în conformitate cu legislația în vigoare.
- (4) La finalizarea programului postdoctoral, IOSUD sau instituția gazdă acordă un atestat de studii postdoctorale

Aici intervine din nou “cercetarea avansată” ca atribut al programelor postdoctorale, care, de altminteri, nu pot fi decât de “cercetare avansată”. Dacă este o categorie distinctă de “cercetare”, cum rezultă din art. 14(2), și dacă e specifică studiilor postdoctorale, atunci ne punem întrebarea în ce categorie intră cercetarea efectuată de cadrele universitare și de cercetare care au absolvit doctoratul și posibil și unul sau mai multe stagii postdoctorale.

Facem observația că aceste studii postdoctorale se pot desfășura “și” în cadrul “unităților de cercetare-dezvoltare” (pe lângă școala doctorală). Acestea sunt identificate în art. 8¹ din OG57 ca structuri *fără* personalitate juridică ce îndeplinesc anumite condiții funcționale și care pot fi organizate în orice fel de instituții, firme, organizații, care pot să nu aibă cercetarea ca misiune principală. Dacă sensul folosit aici este același, mai ales că termenul “cercetare-dezvoltare” nu apare în alt context în PLIS (dar este abundent folosit în OG57) atunci ar rezulta că legea normează și pentru alte organizații de cercetare.

Această interpretarea este întărită de apariția “instituției gazdă” în art. 72. Cum IOSUD este universitatea, “instituția gazdă” care apare cu “sau” este în afara IOSUD, deci poate să nu fie universitate, oricum nu una care e IOSUD.

De aici, ar rezulta că sensul termenului “cercetare avansată” este orice fel de cercetare desfășurată de un absolvent de doctorat în cinci ani de la absolvirea doctoratului sau după câștigarea unei mărci de excelență Marie Curie, și care alege să se intituleze așa—afară de cazul că lucrează într-o universitate și consiliul școlii doctorale nu este de acord cu tema lui, problemă pe care cei din “unitățile de cercetare-dezvoltare” nu o au—dar cercetările desfășurate ulterior nu mai sunt de cercetare avansată.

PLIS Art. 87

Cercetarea prin creație artistică, proiectare și performanță sportivă se desfășoară individual sau colectiv, în instituții de învățământ superior, centre de proiectare, laboratoare și ateliere artistice, spații destinate activității sportive de performanță, săli de spectacole, concerte și de cinema, studiouri de radio, televiziune, cinematografie și de înregistrări, ateliere de fotografie, studiouri muzicale, unități de producție teatrală și cinematografică, instituții mass-media.

Așadar, cercetarea se poate face și prin ... “proiectare”, în “centre de proiectare”. Ne aflăm la capitolul “Învățământul superior artistic și sportiv”. Această eventualitate lipsește din definiția 16. Termenul de “proiectare” nu este definit. În sensul general, înseamnă un serviciu cu caracter tehnic care nu este, în general, încadrabil în cercetare-dezvoltare.

Confuzia este agravată însă ulterior, când aceleași activități apar distinct:

PLIS Art. 108

(1) *Activitatea de cercetare, dezvoltare, inovare și creație artistică din instituțiile de învățământ superior se organizează și funcționează pe baza legislației naționale și a politicilor și programelor Uniunii Europene în domeniu.*

...

(3) *Personalul implicat în activitățile de cercetare în institute, laboratoare sau centre de cercetare ale instituției de învățământ superior sau în proiecte de dezvoltare, inovare și/sau creație artistică finanțate prin programe naționale și internaționale, răspunde pentru desfășurarea proiectelor pe care le coordonează.*

Aici, activitatea de cercetare apare *distinct* de creația artistică, atât în alineatul (1) cât mai ales în alineatul (3), spre deosebire de art. 87 și de definiția 16. Intervine și termenul de “proiecte de dezvoltare” termen care poate să nu aibă nicio legătură cu cercetarea—de exemplu, dezvoltarea imobiliară—sau poate să aibă, dacă e vorba de dezvoltare experimentală.

Distincția apare și în art. 109 alineatul (1), alineat care normează în paralel cu art. 18 din PLIS:

PLIS Art. 109

(1) *La finalul fiecărui an bugetar, conducerea instituției de învățământ superior prezintă senatului universitar un raport referitor la activitatea de cercetare, dezvoltare, inovare și creație artistică, la modul în care a fost cheltuită regia pentru granturile și contractele de cercetare, precum și informații privind fondurile de cercetare și fondurile aferente proiectelor finanțate prin programe naționale și internaționale, derulate de instituția de învățământ superior.*

(2) *Cuantumul maximal al regiei pentru granturile și contractele de cercetare este stabilit de finanțator sau de autoritatea contractantă.*

(3) *Pentru granturile și proiectele de cercetare la care finanțatorul sau autoritatea contractantă nu stabilește cuantumul maximal al regiei, acesta este stabilit de instituția de învățământ superior.*

Observăm aici două concepte, nedefinite, “granturi de cercetare” și respectiv “contracte de cercetare”.

“Cercetarea științifică universitară”, aceea definită la definiția 16, apare pentru prima dată explicit în art. 110:

Art. 110

(1) *Ministerul Educației finanțează cercetarea științifică universitară, în limita fondurilor alocate cu această destinație, pe baza unei metodologii aprobate prin ordin al ministrului educației.*

(2) *Instituțiile de învățământ superior pot finanța, cofinanța și/sau avansa fonduri din venituri proprii, pentru a susține implementarea proiectelor de cercetare, dezvoltare, inovare, resurse umane, mobilitate, dezvoltare instituțională, creație artistică, precum și pentru alte tipuri de proiecte, naționale, europene sau internaționale.*

Aceasta înseamnă că fondurile alocate de Ministerul Educației pentru “cercetarea științifică universitară” pot fi, în virtutea definiției 16, folosite și pentru creația artistică sau pentru activitățile specifice performanței sportive!

Oricum, în alineatul (2) cercetarea, dezvoltarea și creația artistică apar iarăși prezentate ca activități distincte.

Art. 115 Formele de sprijin pentru cadrele didactice, studenții și cercetătorii cu performanțe excepționale includ:

b) granturi pentru efectuarea și finalizarea unor proiecte de cercetare și/sau creații artistice, inclusiv teze de doctorat

Cu alte cuvinte, teza de doctorat poate fi o creație artistică, dar aceasta este, de această dată, distinctă de cercetare.

Termenul de cercetare avansată mai apare în contextul diferențierii instituțiilor de învățământ superior după misiune:

PLIS Art. 137 ... (2) Misiunea instituției de învățământ superior, menționată la alin. (1), lit. a), poate fi:

a) de educație: presupune organizarea exclusiv a activităților de predare, învățare și evaluare și a celor de cercetare conexe proceselor de predare - învățare, evaluarea misiunii instituției făcându-se după criterii și indicatori naționali/internaționali, cu relevanță academică locală/regională;

b) de educație și cercetare: presupune organizarea activităților de predare, învățare și evaluare, precum și de cercetare, evaluarea misiunii instituției făcându-se după criterii și indicatori naționali/internaționali, cu relevanță academică regională/națională;

c) de educație și cercetare avansată: presupune organizarea activităților de predare, învățare și evaluare, precum și de cercetare, cu impact în dezvoltarea cunoașterii și dezvoltarea economică și tehnologică la nivel național și internațional, evaluarea misiunii instituției făcându-se după criterii și indicatori internaționali, cu relevanță academică națională/internațională.

Tot aici apare “dezvoltarea tehnologică”, dar nu în sensul folosit în L319 sau în L206, de activitate, ci în sensul folosit în literatură în general, ca o dimensiune a dezvoltării economice, adică un proces socioeconomic observabil.

Observăm că toate cele trei categorii fac cercetare. Cea de “cercetare avansată” diferă față de celelalte prin impact și prin faptul că evaluarea se face cu “indicatori internaționali”.

Termenul de “indicator internațional”, asociat cumva cercetării “avansate” și care ar putea lumina întrucâtva subiectul, nu este definit nicăieri. Indicatorii nu sunt internaționali sau naționali decât sub aspectul ariei pe care o măsoară, ori în această privință tot ce măsoară cercetarea românească este “național”. De vreme ce termenul de “cercetare avansată” este altminteri asociat doar stagiului postdoctoral, cu care pare a fi sinonim, ar putea rezulta că aceste stagii ar putea fi specifice universităților “de educație și cercetare avansată” dar de fapt, cum s-a văzut, aceste stagii pot fi organizate în orice unitate de cercetare.

7 Confuzii, contradicții și grave deficiențe privind etica cercetării

7.1 Codurile de etică a cercetării în UE

La nivelul Uniunii Europene a fost adoptat un Cod European de Conduită pentru Integritate În Cercetare, cu susținerea academiilor europene, membre ale asociației ALLEA (ALL European Academies).

Respectarea acestui document este obligatorie pentru toți beneficiarii proiectelor finanțate prin programul cadru de cercetare și inovare, Horizon Europe, în conformitate cu Regulamentul R695, art. 19 și cu contractul cadru de finanțare. Se subînțelege că această respectare nu se va face prin structuri și proceduri specifice doar proiectelor Horizon ci trebuie să preexiste structuri și proceduri compatibile cu Codul ALLEA.

Statele europene adoptă în general coduri cadru naționale, care sunt dezvoltări și particularizări ale codului ALLEA, apoi coduri cadru pe domenii și coduri instituționale.

Tot la nivel european există coduri de specialitate cum ar fi ICH pentru cercetarea clinică intervențională.

7.2 Codurile de etică a cercetării în România

În România, art. 38 din L319 prevede, încă de acum 20 de ani, adoptarea unui cod cadru de etică a cercetării, pe care personalul de cercetare-dezvoltare se presupune că ar trebui să-l respecte și care ar fi trebuit adoptat prin hotărâre de guvern.

Acest cod nu a fost adoptat niciodată.

În anul 2004 a apărut L206 care conține o serie de prevederi de natura unui cod de etică, la articolul 2, însă menține obligativitatea adoptării unui astfel de cod cadru prin HG, în sensul art. 38 din L319. L206 delegă identificarea abaterilor grave de la etica cercetării către LEN, care și prevede această gravitate la art. 310, însă o face în mod defectuos, neincluzând falsificarea rezultatelor printre abaterile grave—ci doar furnizarea de informații false în solicitările de finanțare—contrar practicii internaționale și în particular codului ALLEA. L206 mai prevede necesitatea legală a adoptării unor coduri pe domenii și însărcinează CNECSDTI, consiliul național de etică să le elaboreze.

Niciunul dintre aceste coduri pe domenii nu a fost adoptat vreodată.

LEN prevede un alt organism, Consiliul de Etică și Management Universitar, care la rândul său ar fi trebuit să adopte un Cod Național de Conduită.

Nici acest cod nu a fost adoptat vreodată.

În sfârșit, OG29 înființează o comisie națională de etică pentru cercetarea clinică intervențională și stabilește ICH drept cod de conduită pentru acest tip de cercetare, cod care trebuie aplicat de comisia aminită.

7.3 Intervenția proiectului legii învățământului superior în chestiunea codurilor de etică

PLIS introduce un nou set, paralel, de coduri de etică, și anume:

Art. 136

(1) Senatul universitar reprezintă comunitatea universitară și este cel mai înalt for de decizie și deliberare la nivelul instituției de învățământ superior.

(2) Atribuțiile senatului universitar sunt următoarele:

... h) aprobă Codul cadru de etică și deontologie universitară;

(5) CNEMU are următoarele atribuții principale:

d) propune Ministerului Educației Codul cadru de etică și deontologie universitară, în vederea inițierii de către Ministerul Educației a unei Hotărâri de Guvern privind adoptarea acestuia. Codul cadru de etică și deontologie universitară va conține inclusiv setul de standarde de referință de etică și deontologie universitară în management universitar, care vor sta la baza analizei și constatărilor realizate de CNEMU cu privire la nerespectarea eticii managementului universitar, alături de normele prevăzute la punctul e);

e) propune Ministerului Educației norme de aplicare pentru Codul cadru de etică și deontologie universitară;

Art. 160 (1) În activitățile didactice și de cercetare universitară, precum și în cele de management, este obligatorie respectarea ansamblului de norme de etică și deontologie universitară. (2) Normele de etică și deontologie universitară sunt prevăzute de prezenta lege. Acestea sunt completate de: a) Codul cadru de etică și deontologie universitară, adoptat prin hotărâre de Guvern; b) Regulamentul-cadru privind organizarea și funcționarea comisiilor de etică universitară, de la nivelul instituțiilor de învățământ superior, aprobat prin ordin al ministrului educației; c) Standarde și linii directoare privind managementul eticii, ca parte a Metodologiei de evaluare externă, a standardelor, a standardelor de referință și a listei indicatorilor de performanță, aprobată prin hotărâre de Guvern; d) Codul de etică și deontologie universitară; e) Alte acte normative, după caz. (3) Normele prevăzute la alin. (2) sunt obligatorii pentru categoriile de personal reglementate de prezenta lege, precum și pentru alte persoane care au sau au avut calitatea de membri ai comunității universitare după adoptarea prezentei legi.

””

Art. 164 (1) Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a comisiilor de etică universitară se aprobă prin ordin al ministrului educației, după consultarea CNEMU. (2) În baza regulamentului prevăzut la alin. (1), comisiile de etică universitară elaborează regulamentele proprii, aprobate prin hotărârea Senatului universitar, conform prevederilor prezentei legi. La elaborarea normelor referitoare la etică și deontologie universitară, precum și în derularea efectivă a activităților de cercetare-dezvoltare și inovare se vor respecta și reglementările internaționale la care România este parte. Art. 165 (1) Normele de etică și deontologie universitară prevăzute la art. 166 sunt explicitate prin Codul cadru de etică și deontologie universitară prevăzut la art. 160 alin. (2), lit. a), putând fi completate prin codurile de etică și deontologie universitară, parte din cartea universitară, cu respectarea prevederilor legale. (2) Persoanele care au avut sau care au calitatea de membru al comunității universitare după adoptarea prezentei legi, răspund civil, administrativ, profesional sau disciplinar, după caz, pentru abaterile prevăzute la art. 167.

Așadar, apar, la nivel național:

- un cod cadru de etică și deontologie universitară, propus de CNEMU către ME și adoptat de guvern prin HG art. 160(2)a, sau două pentru că unul, tot “cadru”, este aprobat de senatul universității (art. 136 (2) h);

- norme de aplicare ale codului cadru, propuse tot de CNEMU și probabil adoptate prin ordin al ministrului educației;
- un alt cod de etică și deontologie universitară, aparent tot unic la nivel național, art. 106(2)d;
- norme de etică și deontologie universitară la art. 106(2)a, norme care fac parte din PLIS și care sunt copiate, dar cu modificări din, și operează în paralel cu, cele din L206 art. 2.
- standarde și linii directoare privind managementul eticii, adoptat tot prin HG, alt HG (art. 160(2)c);
- regulamentul cadru de organizare și funcționare a comisiilor de etică universitară, prin OME, art. 164(1);
- regulamente proprii ale comisiilor de etică universitară;

Acestea apar în paralel cu codul cadru de etică a cercetării prevăzut de L319 art. 38, cu codurile pe domenii și codurile instituționale prevăzute de L206.

7.4 Confuzii derivând din normarea paralelă a sistemului de comisii de etică

PLIS instaurează un sistem de comisii de etică funcționând în paralel cu comisiile de etică a cercetării prevăzute de L206 (PLIS prevede o subcomisie pentru etica cercetării a comisiei de etică universitară), art. 161(3). Acestea sunt însoțite de comisii centrale diferite, folosind proceduri și normative diferite conform PLIS, dar în condițiile în care și procedurile, comisiile și normativele prevăzute prin L206 rămân obligatorii.

L206. Art. 9

(1) Unitățile și instituțiile care fac parte din sistemul național de cercetare-dezvoltare, unitățile și/sau instituțiile care conduc programe de cercetare-dezvoltare, precum și unitățile care asigură valorificarea rezultatelor sunt responsabile pentru respectarea normelor și a valorilor etice în cercetare-dezvoltare.

(2) În cadrul unităților și al instituțiilor prevăzute la alin. (1) se înființează comisii de etică, pe lângă consiliile științifice sau, după caz, pe lângă consiliile de administrație.

Instituțiile menționate în art. 9 includ și universitățile. Modul în care se constituie acele comisii de etică este diferit de subcomisiile de etică a cercetării introduse prin PLIS.

La art. 171(5) din PLIS, deciziile comisiilor de etică universitară pot fi contestate la CNATDCU sau la CNEMU:

Art. 171 (1) În baza hotărârilor comisiilor de etică universitare, instituțiile de învățământ superior aplică sancțiuni personalului didactic, didactic auxiliar și de cercetare, inclusiv cu funcție de conducere

...

(5) În termen de 30 de zile de la comunicare, hotărârea poate fi contestată la CNATDCU sau CNEMU, după caz. CNATDCU sau CNEMU, după caz, se pronunță prin decizie motivată în termen de 45 de zile calendaristice, care se comunică instituției de învățământ superior, comisiei de etică universitară.

Dar, L206 prevede cu totul altceva, deciziile comisiilor de etică a cercetării, inclusiv ale celor din universități, se contestă la CNE:

L206, art. 9 (5) Raportul comisiei de analiză poate fi contestat la Consiliul Național de Etică de către persoana sau persoanele găsite vinovate ori de către autorul sesizării; contestația va conține obligatoriu o copie simplă după sesizarea inițială și după raportul comisiei de analiză.

Procedurile, efectele, regimul sesizărilor privitoare la conducere față de cel privitor la cercetători, diferă și se contrazic între cele două legi.

PLIS Art. 47 (1) În situația în care se dovedește că actul de studii s-a obținut prin mijloace frauduloase sau prin încălcarea prevederilor Codului cadru de etică și deontologie universitară, rectorul are obligația de a solicita instanței de contencios administrativ anularea acesteia/acestui, conform prevederilor legale.

Acest principiu este bun, dar implementarea sa, procedura de la art. 171 (8)–(14), privește doar plagiatul și numai în tezele de doctorat—și, desigur, doar în sensul foarte limitat indicat în definiție. Ce se întâmplă în cazul dizertației de master sau în cazul altor abateri grave, cum ar fi fabricarea datelor sau falsificarea concluziilor, nu e specificat nicăieri.

Art. 2 (2) Viziunea prezentei legi este centrată pe următoarele valori: ... c) Integritatea, prin asigurarea de repere valorice și promovarea eticii în educație;

Promovarea integrității și eticii în cercetare nu este menționată, ci numai promovarea integrității și eticii în educație. Paradoxal, aproape în întregime lor, normele de la art. 166–167 privesc cercetarea, nu educația.

7.5 Definiția plagiatului

Întrucât codul ALLEA, obligatoriu pentru participarea la Horizon Europe, nu este compatibil cu prevederile legii românești, în particular, ceea ce este plagiat în codul ALLEA nu este plagiat conform legii românești (plagiarea în scris după o sursă orală sau audiovizuală de exemplu), și dacă codurile etice instituționale din România sunt facute, normal, după L206 sau PLIS, se pune problema cum poate o instituție românească să semneze că implementează codul ALLEA și cum își poate schimba codul de conduită instituțional dacă prevederile ar trebui să contrazică legea națională?

Definițiile diferite ale plagiatului:

[1] *Codul ALLEA. Plagiarism is using other people's work and ideas without giving proper credit to the original source, thus violating the rights of the original author(s) to their intellectual outputs.*

[2] *L206, art. 4 (2) d) plagiatul - expunerea într-o operă scrisă sau o comunicare orală, inclusiv în format electronic, a unor texte, expresii, idei, demonstrații, date, ipoteze, teorii, rezultate ori metode științifice extrase din opere scrise, inclusiv în format electronic, ale altor autori, fără a menționa acest lucru și fără a face trimitere la sursele originale;*

[3] *PLIS. Art. 155 plagiatul - prezentarea drept creație sau contribuție științifică pretins personale într-o operă scrisă, inclusiv în format electronic, a unor texte, idei, demonstrații, date, teorii, rezultate sau metode științifice preluate din opere scrise, inclusiv în format electronic, ale altor autori, fără a menționa acest lucru și fără a face trimitere la sursele originale.*

PLIS este mai restrictivă, adică identifică mai puține fapte ca fiind plagiat decât L206, care este mult mai restrictivă decât Codul ALLEA.

Codul ALLEA se refera la orice utilizare fără trimitere la opera originală, indiferent de forma sursei originale (scrise, audiovizuale, comunicare verbală, comunicare personala) și indiferent de forma utilizării.

Legea 206 se refera la expunerea scrisa sau orala a continutului original al unei surse scrise; expunerea orala a continutului original, expus oral de de un alt autor, anterior, nu s-ar incadra in legea 206 ca plagiat. De asemenea, plagiarea de orice fel după o sursă audiovizuală, care e plagiat în sensul codului ALLEA, nu s-ar încadra ca plagiat.

PLIS se refera explicit numai la o prezentare explicita ca creatie proprie, numai in scris, a unor continuturi neaparat stiintifice, dintr-o sursa exclusiv scrisa. Daca X merge la un congres, aude o prezentare a unei lucrari originale a lui Y, o noteaza si o publica drept realizare personala, fapta nu s-ar incadra ca plagiat conform definitiei [3] (de fapt, nici a definitiei 2) pentru ca sursa nu este ‘din opera scrisa’.

De asemenea, daca X prezinta oral o descoperire ca fiind a lui personala, cand de fapt aceasta a fost anuntata in scris anterior de Y, fapta ar fi plagiat dupa definitia din legea 206, dar nu dupa proiectul de lege a invatamantului superior.

Toate faptele mentionate ar fi plagiate conform codului ALLEA.

In concluzie, in masura in care organizatiile de cercetare romanesti se limiteaza la interpretarea eticii cercetarii in sensul legii 206, sau, in cazul in care art 155 este adoptat in forma propusa actual, al in sensul si mai restrictiv al viitoarei legi a invatamantului superior, aceste organizatii nu ar respecta de fapt codul ALLEA, cu toate ca, la prima vedere, incrimineaza ‘plagiatul’.

Este discutabil dacă universitățile pot, prin cartă, să adopte definiții mai extinse ale plagiatului cum este cea din codul ALLEA, câtă vreme este în vigoare legea 206/2004. Oricum, aceste diferențe pot crea foarte multe bătăi de cap în toate cazurile care apar, pentru că oricine poate contesta decizia universității, conformă codului ALLEA, cu legea națională, care nu incriminează acel plagiat, în mână.

7.6 Legitimarea unor abuzuri grave

PLIS. Art 167 (3) Abaterile de la normele de etică și deontologie în exercitarea atribuțiilor aferente funcțiilor de conducere includ:

- a) încălcarea regimului juridic a răspunderii publice;*
- b) abuzul de autoritate pentru a obține calitatea de autor sau coautor al publicațiilor persoanelor din subordine;*
- c) abuzul de autoritate pentru a obține salarizare, remunerare sau alte beneficii materiale din proiectele de cercetare-dezvoltare conduse ori coordonate de persoane din subordine;*
- d) abuzul de autoritate pentru a obține calitatea de autor sau coautor al publicațiilor persoanelor din subordine ori pentru a obține salarizare, remunerare sau alte beneficii materiale pentru soți, afini ori rude până la gradul al II-lea inclusiv;*

Limitând interzicerea abuzurilor doar la cazurile în care produc un beneficiu material pentru sine și pentru rude până la gradul II, sa calitatea de autor—se înțelege, a unor publicații al căror autor nu este, deci este vorba de plagiat—alineatul (3) legitimează traficul, prin abuz de autoritate, al calității de autor (doar să nu fie pentru sine) și cu beneficii materiale din proiectele de cercetare pentru oricine altcineva (rude de la gradul III în sus, favoriți, amante, amanți, parteneri de afaceri etc), transformând întreaga derulare a proiectelor și întregul proces de publicare într-o mascaradă, cu legea în mână.

7.7 Capitole lipsă din normele de etică a cercetării

Comparând normele de etică din PLIS cu cele din codul ALLEA, observăm că din normele naționale lipsesc aproape cu desăvârșire principiile (onestitate, fiabilitate, responsabilitate, respect pentru colegi și participanții la cercetare) precum și prevederile privind bunele practici în cercetare (capitolul 2 din codul ALLEA), în special obligațiile organizațiilor și instituțiilor de cercetare privind datele, procedurile și asigurarea mediului de cercetare, adică toate obligațiile pozitive și preventive necesare unui climat de integritate.

Foarte gravă considerăm a fi deturnarea sensului sintagmei de la alineatul (4) al art. 167:

PLIS Art. 167. (4) Abaterile de la normele de etică și deontologie privind respectarea ființei și demnității umane sunt următoarele și se pot completa prin dispoziții la nivelul codurilor de etică și deontologie universitară, care fac parte din carta universitară:

- a) cele care lezează ocrotirea drepturilor beneficiarilor direcți ai dreptului la educație;*
- b) cele care știrbesc demnitatea apărarea demnității beneficiarilor direcți ai dreptului la educație și a prestigiului profesiei;*
- c) cele care lezează recunoașterea profesiei, a responsabilității și încrederii conferite de societate, precum și a obligațiilor interne ce derivă din această încredere.*

Aici ar fi trebuit să apară bioetica, adică respectul pentru integritatea fizică, psihică și pentru demnitatea subiecților cercetării și a altor participanți la cercetare.

Tot aici, sau într-un nou alineat, ar trebui să apară principiile experimentelor pe animale, responsabilitatea față de mediu și de alte efecte sau riscuri ale activității de cercetare.

8 Confuzii și contradicții privind regimul de muncă în cercetare

8.1 Personalul de cercetare/didactic/de predare

În foarte multe locuri apare sintagma “personal didactic și de cercetare” sau “personal de cercetare” sau “personal de cercetare auxiliar”. Acești termeni apar și în L319. L319 se referă la personal de cercetare ca personal care realizează activități de “cercetare științifică și dezvoltare *tehnologică*” termen care nu se suprapune în niciun caz peste definiția 16. Ce nu este clar aici este dacă personalul care se ocupă cu creația artistică în facultățile de arte, literatură, arhitectură, sau de activități sportive, intră în categoria de “personal de cercetare” în sensul L319 datorită definiției 16.

Art. 197 (1) Personalul din învățământul superior este format din personal didactic și personal administrativ din învățământ.

(2) Personalul didactic este format din personal didactic de predare/cercetare și personal didactic/de cercetare auxiliar din instituții de învățământ superior, biblioteci universitare și biblioteci centrale universitare. În învățământul superior militar, de informații, de ordine publică și de securitate națională, personalul didactic de predare include și instructorii militari, instructorii de informații, precum și instructorii de ordine publică.

(3) Prin personal didactic și de cercetare, în sensul prezentei legi, se înțelege personalul care deține, în mod legal, unul dintre funcțiile didactice universitare sau de cercetare prevăzute

de prezenta lege, care aparține unei instituții de învățământ superior și care desfășoară activități didactice și/sau de cercetare.

(4) În raport cu relațiile de muncă stabilite cu instituția de învățământ superior, personalul didactic poate fi: titular sau asociat. În raport cu participarea la procesul didactic și cu gradul de pregătire profesională, personalul didactic poate fi: personal didactic de predare, de cercetare sau personal didactic auxiliar.

(5) Funcțiile didactice auxiliare sunt stabilite în anexele legilor de salarizare, cu posibilitatea completării lor prin ordin al ministrului educației și a ministrului Muncii și Solidarității Sociale, în funcție de necesitățile instituțiilor de învățământ superior sau a bibliotecilor centrale universitare.

Așadar, personalul de cercetare este personal didactic afară de cazul că este personal de predare. Personalul “aparține” unei instituții de învățământ superior (art. (3)). Personalul din bibliotecile universitare este personal didactic. Funcțiile didactice “auxiliare” sunt stabilite în anexele legilor de salarizare, nu în organigrama universității.

Pe de altă parte:

Art. 199 (1) În instituțiile de învățământ superior, funcțiile didactice sunt:

- a) asistent universitar;
- b) lector universitar/șef de lucrări universitar;
- c) conferențiar universitar;
- d) profesor universitar.

(2) În instituțiile de învățământ superior funcțiile de cercetare sunt:

- a) asistent de cercetare;
- b) cercetător științific;
- c) cercetător științific gradul III;
- d) cercetător științific gradul II;
- e) cercetător științific gradul I.

(3) Echivalența funcțiilor din cercetare cu funcțiile didactice operează în ambele sensuri, numai cu aprobarea senatului universitar și este următoarea: ...

În art. 199, avem funcții didactice (nu de predare) și funcții de cercetare. Dar personalul, conform art. 197 (1) poate fi numai didactic și administrativ. Acel personal didactic include și personalul de cercetare conform art. 197, dar este diferit de cel de cercetare conform art. 199. Există însă o echivalență, care se află la discreția senatului universitar.

În acest ghem de contradicții și confuzii intervine Art. 198 alineatul (3):

PLIS Art. 198 (3) Funcțiilor de cercetare-dezvoltare din instituțiile de învățământ superior și personalului care le ocupă li se aplică prevederile Legii nr. 319/2003 privind Statutul personalului de cercetare-dezvoltare, cu modificările ulterioare.

Facem mai întâi observația ca li se aplică prevederile legii 319 (L319), pentru că aceea este o lege organică la fel ca și legile învățământului, dar li se aplică simultan, și deseori contradictoriu, și toate prevederile legii învățământului privitoare la personalul de cercetare. Mai facem observația că, la art. 199 (2) se vorbește de “funcții de cercetare” pe când la art. 198 (3) se vorbește despre funcții de “cercetare-dezvoltare” fără să rezulte dacă sunt sau nu același lucru.

Reproducem din L319:

L319 Art. 3. (1) Dispozițiile prezentului statut se aplică personalului de cercetare-dezvoltare care își desfășoară activitatea în cadrul sistemului național de cercetare-dezvoltare, în cadrul altor structuri organizatorice cu capital de stat, privat sau mixt, al instituțiilor publice, precum și în cadrul unor forme asociative ori în mod individual. (2) Prezenta lege reglementează statutul personalului de cercetare-dezvoltare și stabilește drepturile și obligațiile specifice, precum și modalitățile de angajare și promovare.

Termenul “sistem național de cercetare-dezvoltare” este definit în OG57

OG57 Art. 6. Sistemul național de cercetare-dezvoltare este constituit din ansamblul unităților și instituțiilor de drept public și de drept privat care au în obiectul de activitate cercetarea-dezvoltarea.

În art. 7 al acestei legi se precizează că sistemul național de cercetare-dezvoltare include și universitățile, desigur în conformitate cu art. 6.

Prin urmare, L319 se aplică și universităților.

L319. Art. 6.

Activitățile din structurile de cercetare-dezvoltare prevăzute la art. 3 se desfășoară de către următoarele categorii de personal:

- a) personal de cercetare-dezvoltare;*
- b) cadre didactice universitare;*
- c) personal auxiliar din activitatea de cercetare-dezvoltare;*
- d) personal din aparatul funcțional.*

Art. 7. Personalul de cercetare-dezvoltare prevăzut la art. 6 lit. a), cu studii superioare, care desfășoară activități de cercetare științifică, se diferențiază pe funcții și grade profesionale, după cum urmează:

- a) cercetător științific gradul I - CS I;*
- b) cercetător științific gradul II - CS II;*
- c) cercetător științific gradul III - CS III;*
- d) cercetător științific - CS;*
- e) asistent de cercetare științifică - ACS.*

În L319, “cadre didactice universitare” sunt distincte de “personal de cercetare-dezvoltare” deși în art. 197 din PLIS personalul de cercetare este subcategorie de cadre didactice.

Altfel spus, este vorba despre aceleași funcții cu cele prevăzute la art. 199, pentru care se normează în paralel, și uneori în contradictoriu. Aceste norme paralele privesc: sisteme paralele de coduri de

etică, mecanisme paralele și diferite de angajare și promovare, seturi paralele de drepturi și obligații, mecanisme diferite de pensionare.

Deși e vorba de aceleași persoane, în aceleași funcții, terminologia de fond a acestor norme paralele este diferită, astfel încât, chiar atunci când, aparent, textul celor două normative este similar, sensurile aceluiași termenii (de pildă cercetare, cercetător, personal didactic) este diferit, rezultând un vast ansamblu de confuzii intractabile.

PLIS Art. 110 (3) Titularul grantului răspunde conform contractului cu autoritatea contractantă de modul de gestionare a grantului.

Aici apare “titularul grantului” (dar nu și al contractului, sau al proiectului, forme distincte conform art. 109), termen care se referă posibil la directorul de proiect sau la investigatorul principal, care “răspunde conform contractului”. Este neclar dacă este vorba de un grant de cercetare, dar contractele de finanțare a cercetării se încheie în România între o autoritate contractantă (numită tot în acest proiect de lege “finanțator”) și o instituție beneficiară, persoană juridică, în cazul de față o instituție de învățământ superior. Această persoană juridică încheie un contract de muncă cu directorul de proiect/investigatorul principal și cu ceilalți membri ai echipei. Aceștia *nu sunt* parte în contractul în care este parte autoritatea contractantă, prin urmare acest alineat ar trasa obligații prin contractul de finanțare unei terțe părți, care nu e parte în contract.

PLIS Art. 2 (2) j) Colaborarea, prin dezvoltarea parteneriatelor interuniversitare, a parteneriatelor cu institute de cercetare publice sau private, cu operatorii economici publici sau privați, inclusiv pentru dezvoltarea de programe de studii interdisciplinare, precum și pentru orice alte tipuri de proiecte;

Această “valoare” vine în contradicție cu suprimarea dreptului cadrelor didactice titulare de a lucra în cercetare sau predare în afara universității fără aprobarea senatului. (Art. 211 (2)).

La fel, art. 211(2) contravine principiului de la art. 3 h și 3 i:

PLIS Art. 3 Sistemul național de învățământ superior se bazează pe următoarele principii:

... h) principiul respectării drepturilor și libertăților membrilor comunității universitare;

... i) principiul libertății de mobilitate națională și internațională a studenților, a cadrelor didactice și a cercetătorilor” drepturile de mobilitate ale unor angajați fiind limitate față de cele ale tuturor categoriilor de angajați din România.

În evident contrast cu aceste principii, apare:

PLIS Art 211. (2) Susținerea de către un cadru didactic universitar titular de activități de predare și cercetare în alte instituții de învățământ superior sau de cercetare se poate face doar cu avizul consiliului de administrație și acordul senatului universitar.

Această prevedere pare să limiteze drepturile prevăzute în:

Legea 53/2003 (codul muncii)

Articolul 3(1) Libertatea muncii este garantată prin Constituție. Dreptul la muncă nu poate fi îngrădit.(2) Orice persoană este liberă în alegerea locului de muncă și a profesiei, meseriei sau activității pe care urmează să o presteze.(3) Nimeni nu poate fi obligat să

muncească sau să nu muncească într-un anumit loc de muncă ori într-o anumită profesie, oricare ar fi acestea.

Articolul 35(1) Orice salariat are dreptul de a munci la angajatori diferiți sau la același angajator, în baza unor contracte individuale de muncă, fără suprapunerea programului de muncă, beneficiind de salariul corespunzător pentru fiecare dintre acestea. Niciun angajator nu poate aplica un tratament nefavorabil salariatului care își exercită acest drept.

De asemenea, se contrazice cu Legea 319/2004 (legea personalului de cercetare) art 23

L319, Art. 23.

Categoriile de personal prevăzute la art. 6 lit. a) și b) [adica cercetatorii si cadrele didactice universitare, nota noastră] beneficiază, pe lângă drepturile prevăzute de lege pentru personalul încadrat în muncă, și de următoarele drepturi:

m) de a desfășura activități, prin cumul, privind cercetarea, învățământul sau valorificarea cercetării în conformitate cu prevederile legilor în domeniu; acestea se pot exercita în interiorul sau în afara instituției sau a unității de cercetare în care sunt încadrate, cu respectarea prevederilor art. 24 lit. c);

O confuzie completă între activitățile de predare și de cercetare apare în art. 210:

Art. 210 (1) Norma universitară cuprinde norma didactică și/sau norma de cercetare.

(2) Norma didactică poate cuprinde: a) activități de predare: curs; b) activități aplicative: seminar, proiect, lucrări practice și de laborator, practică, îndrumarea proiectelor de an; c) îndrumarea elaborării lucrărilor de licență, precum și a proiectelor de diplomă; d) îndrumarea elaborării disertațiilor de masterat; e) îndrumarea elaborării tezelor de doctorat; f) alte activități didactice, practice și de cercetare științifică înscrise în planurile de învățământ; g) conducerea activităților didactico-artistice sau sportive; h) activități de evaluare; i) tutorat, consultații, îndrumarea cercurilor științifice studentești, îndrumarea și consilierea studenților în cadrul mobilităților; j) participarea la consilii și în comisii în interesul învățământului; k) activități de elaborare a materialelor didactice; l) crearea de conținut digital pentru disciplinele din domeniul de specializare; m) participarea la consilii și în comisii în interesul învățământului; n) participarea în comisii specifice derulării activităților din cadrul departamentului, facultății sau universității; o) îndrumare/coordonare studenți înmatriculați în cadrul unui program de studiu ca și tutore de an; p) alte activități profesionale specifice în domeniul științific de competență.

(3) Norma de cercetare cuprinde: a) Activități de cercetare științifică specifică domeniului de specializare; b) activități specifice pentru depunerea de granturi în competiții interne, naționale și internaționale sau în colaborare cu mediul privat; c) activități de transfer tehnologic și științific; d) activități de publicare a rezultatelor obținute în urma cercetării științifice/didactice

Aici, “norma didactică” și “de cercetare” sunt prezentate ca distincte în alineatul (1), contrar art. 197(1). Imediat în alineatul (2), la cele “norma didactică” să fie incluse îndrumarea tezelor de doctorat (punctul e), activitate de cercetare științifică prin excelență, activități de cercetare științifică (f), conform cu 197(1) dar contrar alineatului anterior. La rândul ei, norma de cercetare (alineatul (3)) include activități de publicare legate de activitatea didactică—afară de cazul că o fi introducând un nou concept, nemaiauzit, numit cercetare didactică. . . .

PLIS Art. 201. ...

(3) Prin excepție de la prevederile legislației muncii, durata unei perioade determinate este de maximum 4 ani.

(4) Studenții-doctoranzi pot fi angajați pe o perioadă determinată de maximum 6 ani.

(5) Contractul de angajare pe perioadă determinată încheiat între instituția de învățământ și membri ai personalului didactic și de cercetare în urma unui concurs poate fi reînnoit, în funcție de rezultatele profesionale personale, evaluate pe baza criteriilor adoptate de senatul universitar, precum și în funcție de nevoile de angajare și de resursele financiare ale instituției, în conformitate cu prevederile legale în vigoare.

(6) Angajarea pentru participarea la proiecte de cercetare, în domeniul educației și formării profesionale sau orice tip de proiect național/european/internațional, se poate face pe perioadă determinată, fără parcurgerea altor formalități prealabile și/sau procese de selecție, pentru personalul nominalizat în listele de personal ca membri în echipa proiectului, precum și pentru personalul instituției de învățământ superior. ...

Aceste alineate ridică mai multe probleme:

1. alin. (5) pare să permită prelungirea la nesfârșit a angajării pe perioadă determinată, în contrast cu principiile din codul muncii;
2. alin. (4) este de fapt o altă excepție, și la codul muncii și la alineatul (3); studenții doctoranzi nu pot fi angajați pe o perioadă de 6 ani decât dacă se presupune că stagiul lor doctoral va dura 6 ani, pentru că, dacă durează 3 sau 4, după această perioadă pot să nu mai fie (dacă nu apar întreruperi sau prelungiri) studenți doctoranzi;
3. proiectele de cercetare pot fi pe 5 ani sau chiar mai mult, ceea ce ridică dificultăți în raport cu alineatul 3.

Este posibil ca alineatul (5) să aibă ca intenție prelungirea în limitele duratelor de la alineatele (3) și (4), dar acest lucru nu rezultă clar din formulare.

Foarte multe conflicte, litigii și nemulțumiri izvorăsc din aceste contracte pe durată determinată.

Ar mai trebui clarificat ce se întâmplă dacă durata de la alineatele (3) și (4) este depășită, adică dacă aceste contracte devin pe perioadă nedeterminată și în ce condiții.

În sfârșit, cadrul legal de contractare al personalului de cercetare în universități nu poate fi fundamental diferit de cel al personalului de cercetare în institute și în alte organizații publice de cercetare și este neclar dacă acest regim, descris aici, este compatibil cu cel specificat în L319, despre care se precizează, în PLIS art. 198(3), ca reglementează activitatea personalului de cercetare.

Acesta este un alt exemplu de legiferare paralelă.

9 Atribuțiile autorităților de stat, împărțirea lor pe ministere, consiliile naționale

PLIS Art. 4 (3) Ministerul Educației, în calitate de organ de specialitate al administrației publice centrale, are următoarele atribuții principale: ...

N.B. Aceste atribuții principale nu acoperă cele mai multe aspecte ale cercetării din universități, inclusiv evaluarea cercetării, monitorizarea, o parte din finanțare etc, care sunt atribute ale ASCD (ale autorității de stat pentru cercetare-dezvoltare, actualmente MCID). Universitățile nu sunt doar parte din Spațiul European al Învățământului Superior ci și din Spațiul European de Cercetare. Această relație cu atribuțiile ASCD ar trebui clarificată, atât în ce privește monitorizarea cât și programarea strategică și finanțarea. ASCD are atribuții directe în ce privește instituțiile de învățământ superior, de exemplu:

OG57, ART. 30 (1) Autoritatea de stat pentru cercetare-dezvoltare urmărește creșterea potențialului național de cercetare și solicită Academiei Române și academiilor de ramură, instituțiilor de învățământ superior, institutelor naționale și instituțiilor publice din sistemul național de cercetare-dezvoltare să elaboreze și să aplice programe privind formarea și dezvoltarea resurselor umane utilizate în cercetare. Programele astfel elaborate vor fi sintetizate în Strategia resurselor umane din activitatea de cercetare-dezvoltare, parte componentă a Strategiei naționale.

Aceste atribuții ale celor două autorități publice ar trebui armonizate, existând riscul ca unele funcții să nu fie operaționalizate din cauză că nu e clar care este autoritatea de resort. Art. 30(1) din OG57 este un bun exemplu, procedura menționată nefiind niciodată parcursă în trecut. Ce roluri are, în general, ministerul cercetării și și ce rol au universitățile în strategia națională de cercetare, cum se stabilește acel rol, ținând cont că peste trei sferturi dintre articolele științifice din România provin din universități și că, în general, toată comunitatea științifică se formează în universități (de unde și art. 30) este cu totul neclar.

O altă problemă este că Ministerul educației își poate schimba în viitor structura și atribuțiile. Poate include cercetarea (cum a mai făcut-o) sau se poate diviza într-un minister al învățământului preuniversitar și unul al învățământului universitar și al cercetării sau se poate ajunge la orice altă configurație în funcție de deciziile guvernelor viitoare.

Ar fi mai utilă o desemnare de genul “autoritatea de stat în învățământul superior”.

Vezi și art 31, 32, 33 din OG57 și Legea 25/2022.

Asigurarea calitatii în învățământul superior (ultimele capitole) nu include și calitatea cercetării.

10 Confuzia între consorții universitare, consorții CDI și alte consorții

PLIS Art. 15 (3) Instituțiile de învățământ superior pot constitui consorții, inclusiv cu organizații de cercetare, dezvoltare și inovare și cu instituțiile/unitățile de spectacole, în baza unui contract de parteneriat, conform legislației în vigoare.

Termenul de “consorțiu” apare cu sensuri oarecum diferite, dar cu reglementări diferite, în legea 25/2023 (consorții CDI) și în legea 287/2004 (consorții universitare). Trebuie clarificată distincția între aceste consorții și celelalte două categorii, care prevăd alte reglementări decât “pot constitui”. Sigur, că pot, ca orice persoane fizice sau juridice, având libertate contractuală și libertate de asociere.

PLIS Art. 15 (4) În cazul realizării unor investiții comune în cadrul unui consorțiu universitar, contractele de investiții prevăd, pentru fiecare partener, cel puțin: contribuția la realizarea investiției, drepturile de folosință, împărțirea timpului de acces, cota-parte

din acoperirea cheltuielilor pentru întreținerea și funcționarea obiectivului, cota-parte din eventualele venituri care se obțin din utilizarea investiției. Bunurile comune rezultate din activitățile desfășurate în cadrul consorțiului universitar se află în indiviziune pe întreaga perioadă a existenței consorțiului universitar. Constituirea consorțiului universitar se realizează pe bază de contract de parteneriat, încheiat în forma autentică în care sunt stabilite drepturile și obligațiile fiecăreia dintre părți.

Aici apare termenul de “consorțiu universitar” inclusiv o reglementare a înființării acestuia. Acest subiect este tratat însă, diferit, de legea 287/2004 privind consorțiile universitare, care trebuie fie abrogată la capitolul de dispoziții tranzitorii, fie armonizată cumva. Altfel, avem două feluri de consorții universitare, cu regimuri juridice diferite, unele prin aceasta lege, altele prin L287.

Art 113 ignoră consorțiile CDI din legea 25/2023 în care pot de asemenea să se constituie instituțiile de învățământ superior.

O soluție ar fi abrogarea L287 și eventual și a L25, poate parțial, și integrarea lor într-o secțiune a PLIS dedicată consorțiilor.

11 Fuziunea și preluarea în subordine

PLIS Art. 15 (5) Instituțiile de învățământ superior pot prelua, în coordonare ori prin fuziune, conform Legii nr. 25/2023 privind integrarea voluntară a organizațiilor de cercetare, dezvoltare și inovare din România în Spațiul European de Cercetare, precum și pentru modificarea Ordonanței Guvernului nr. 57/2002 privind cercetarea științifică și dezvoltarea tehnologică organizații de cercetare, dezvoltare și inovare, precum și instituții organizatoare de spectacole, în baza prevederilor legale în vigoare, acestea devenind ordonatori terțiari de credite.

Organizațiile și instituțiile preluate prin fuziune își pierd personalitatea juridică și prin urmare nu pot deveni ordonatori terțiari de credite! De asemenea, nu pot fi ordonatori terțiari de credite decât instituțiile publice.

Legea 25/2023 prevede, la art. 14–18, doar preluarea în coordonare a institutelor naționale de cercetare-dezvoltare—o categorie specifică de organizații de cercetare—care rămân ordonatori terțiari de credite, instituțiile de învățământ superior de stat devenind ordonatori secundari de credite.

Chestiunea poate fi preluată aici, cu abrogarea secțiunii respective din L25.

Formularea articolului pare să extindă această preluare și asupra instituțiilor PRIVATE de învățământ superior, care NU POT fi ordonatori de credite și de asemenea asupra oricăror organizații de cercetare sau ‘instituții organizatoare de spectacole’ deși menționează Legea 25/2023 ca bază legală, dar L25 nu se referă la aceste organizații ci numai la INCD.

12 Funcțiile universităților

13 Libertatea academică

PLIS Art. 24. În instituțiile de învățământ superior și în toate componentele lor organizatorice sunt interzise activitățile care: a) încalcă normele generale de moralitate ale comunității; b) constau în prozelitism politic și/sau religios; c) pot pune în pericol sănătatea

și integritatea fizică sau psihică a studenților/elevilor, respectiv a personalului didactic, didactic auxiliar și administrativ; d) constau în violența psihologică (bullying).

Nu sunt interzise și activitățile care pot pune în pericol sănătatea și integritatea fizică și psihică a altor persoane decât cele menționate, de exemplu: pacienți, clienți, părinți, vizitatori ai muzeelor sau grădinilor botanice etc.

De asemenea, nu sunt interzise orice activități ilegale.

Este neclar cum se împacă art. 24 (b) cu libertatea academică.

14 Drepturile intelectuale asupra tezei de doctorat, publicarea acesteia

Art. 70 Teza de doctorat. Aici ar trebui introdusă obligativitatea publicării datelor de cercetare conform legii 176/2022.

PLIS Art. 70 (14) Dacă studentul-doctorand nu optează pentru publicarea distinctă a tezei sau a unor capitole din aceasta, forma digitală a tezei rămâne publică și va putea fi accesată liber pe platforma națională gestionată de UEFISCDI, inclusiv după emiterea deciziei de acordare a diplomei de doctor. Tezei i se va atribui o licență de protecție a dreptului de autor.

Proiect de lege, Art. 73. (10) Dacă studentul-doctorand nu optează pentru publicarea distinctă a tezei sau a unor capitole din aceasta, forma digitală a tezei este făcută publică și va putea fi accesată liber pe platforma națională gestionată de UEFISCDI, după emiterea deciziei de acordare a titlului de doctor; tezei i se va atribui o licență de protecție a dreptului de autor.

Problema acestei scheme este că licențele nu se atribuie obiectelor (cum este teza) ci se atribuie, adică de fapt se transferă, unui beneficiar de către deținătorul drepturilor patrimoniale de autor, care este, în acest caz, autorul tezei. El are deja dreptul absolut de a decide dacă și cum publică teza, în temeiul legii 8/1996 (L8). Acest drept se naște în posesia autorului din momentul în care fixează textul în scris (introduce de la tastatură textul tezei) și există până la 70 de ani după decesul autorului.

Legea 8/1996:

Articolul 3(1) Este autor persoana fizică sau persoanele fizice care au creat opera.

Articolul 10 Autorul unei opere are următoarele drepturi morale:a) dreptul de a decide dacă, în ce mod și când va fi adusă opera la cunoștința publică;b) dreptul de a pretinde recunoașterea calității de autor al operei;c) dreptul de a decide sub ce nume va fi adusă opera la cunoștința publică;d) dreptul de a pretinde respectarea integrității operei și de a se opune oricărei modificări, precum și oricărei atingeri aduse operei, dacă prejudiciază onoarea sau reputația sa;e) dreptul de a retracta opera, despăgubind, dacă este cazul, pe titularii drepturilor de utilizare, prejudiciați prin exercitarea retractării.

Articolul 11(1) Drepturile morale nu pot face obiectul vreunei renunțări sau înstrăinări.

Articolul 12 Autorul unei opere are dreptul patrimonial exclusiv de a decide dacă, în ce mod și când va fi utilizată opera sa, inclusiv de a consimți la utilizarea operei de către alții.

Articolul 27(1) Dreptul de autor asupra unei opere literare, artistice sau științifice se naște din momentul creării operei, oricare ar fi modul sau forma concretă de exprimare.

Proiect de lege, art. 153: A DEVENIT ART. 167 (2) c)–verifica cu codul allea

PLIS Art. 167(2)

(2) Abaterile de la normele de etică în activitatea de comunicare, publicare, diseminare și popularizare științifică includ:

a) plagiatul;

b) includerea în lista de autori a unei publicații științifice a unei persoane fără acordul acesteia;

c) publicarea sau diseminarea neautorizată de către autori a unor rezultate, ipoteze, teorii ori metode științifice nepublicate;

d) introducerea de informații false în solicitările de granturi sau de finanțare, în dosarele de candidatură pentru abilitare, pentru posturi didactice sau de cercetare.

La punctul 167(2)c este neclar cum se împacă prevederea cu art 12 din legea dreptului de autor de mai sus (și cu art. 10 și 11), pentru că nu este deloc clar cine trebuie să autorizeze. Conform L8, în mod explicit, doar autorii autorizează. PLIS se poate interpreta ca presupunând o autorizare din partea altcuiva și acel rol poate ajunge să fie umplut de orice persoană sau funcțiune, care să autorizeze în condițiile abuzive permise de alineatul 3 al art. 167.

15 Alte probleme

15.1 Universitățile transformate în societăți comerciale

ART 16. Universitățile pot face învățământ preuniversitar, de la nivel de grădiniță!?

(minor Art 19. ... cuprinde oțova organizatii, structuri si ‘publicatii’; unele organizatii se repeta, de exemplu ‘muzee’.)

Chestiune majoră la art. 19: ATENTIE! Introducerea unor structuri organizatorice interne, fără personalitate juridică, cu scop comercial (producție, prestări servicii) aduce universitățile în rândul societăților comerciale și le pune sub incidența legislației ajutorului de stat la capitolul “întreprindere mare”, ieșind din definiția “organizației de cercetare și de diseminare a cunoștințelor” din Regulamentul 651/2014.

De asemenea, existența acestor structuri implică înregistrarea în registrul comerțului și ridică și problema încadrării surselor bugetare din care se finanțează universitățile.

15.2 Prevenirea sclerozării universităților

Ar trebui să se ia explicit în calcul, atunci când se pune problema numărului maxim de mandate, toate mandatele deținute anterior pentru un rector sau pentru altă funcție de conducere cu număr limită de mandate, indiferent dacă au fost obținute în temeiul unei legi anterioare a educației, sau la aceeași universitate dar cu altă cartă sau nume, eventual înainte de o fuziune.

15.3 Tranziția verde

PLIS Art. 2 (2) m) Dezvoltarea durabilă și tranziția spre verde, prin satisfacerea nevoilor prezentului, fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi;

Termenul 'green transition' din documentele politice europene se traduce prin "tranziție verde" fără "spre".